

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.19609766>

Singapur ta'limida maktabgacha yoshdagi bolalarni ijodkorlik va tanqidiy fikrlashga yo'naltirish

Fozilova Odina Nabiyevna –
Farg'ona davlat universiteti
Maktabgacha ta'lim kafedrasini dotsenti,
filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
E-mail: abobakirovaodina78@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-7616-7612>

Nematova Navro'zaxon Akramjon qizi –
Farg'ona davlat universiteti talabasi
E-mail: nematovanavroza3@gmail.com

***Annotatsiya.** Ushbu maqolada Singapur ta'limida maktabgacha yosh bolalarni ijodkorlik qobiliyati va tanqidiy fikrlashga yo'naltirishga qaratilgan ta'lim mazmuni yoritilgan. Bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish hamda tanqidiy fikrlashga yo'naltirish borasida turli metodlar va ularni qo'llash usullari tahlil qilingan. Shuningdek, bu borada pedagog va ota-onalarning roli qanchalik muhim ekanligi haqida fikr yuritilgan.*

***Kalit so'zlar:** Maktabgacha ta'lim, tanqidiy fikrlash, integratsiya, ijodiy fikrlash, dastur, xorijiy tajriba, intellekt, kommunikativ, tajriba, kreativlik, innovatsion, tadqiqot.*

Развитие творчества и критического мышления у детей дошкольного возраста в сингапуре образование

***Аннотация.** В данной статье рассматривается содержание образования в Сингапуре, направленного на развитие креативности и критического мышления у детей дошкольного возраста. Анализируются различные методы и способы их применения для развития творческих способностей детей и направления их к*

критическому мышлению. Также обсуждается важность роли педагогов и родителей в этом отношении.

Ключевые слова: Дошкольное образование, критическое мышление, интеграция, креативное мышление, программа, зарубежный опыт, интеллект, коммуникативный опыт, креативность, инновации, исследования.

Encouraging creativity and critical thinking in pre-school children in singapore education

Annotation. This article discusses the content of education in Singapore aimed at developing creativity and critical thinking in preschool children. Various methods and methods of their application are analyzed in order to develop children's creative abilities and to direct them to critical thinking. It also discusses the importance of the role of educators and parents in this regard.

Keywords: Preschool education, critical thinking, integration, creative thinking, program, foreign experience, intelligence, communicative, experience, creativity, innovation, research.

KIRISH

Maktabgacha ta'lim tashkiloti erta bolalik davrida bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlovchi muhim bosqich hisoblanadi. Ushbu bosqichda bolalarda ijtimoiy, hissiy, kognitiv va jismoniy ko'nikmalar shakllanadi hamda ularning keyingi ta'lim jarayoniga tayyorgarligi uchun mustahkam poydevor yaratiladi. Ayniqsa, o'yin orqali o'qitish bolalarning qiziqishi, mustaqilligi, muloqotga kirishishi va muammolarni hal qilish qobiliyatini rivojlantirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Zamonaviy globallashuv sharoitida ta'lim tizimi oldida faqat bilim berish emas, balki bolalarda tanqidiy va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish vazifasi ham dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Tanqidiy fikrlash – bu ma'lumotlarni tahlil qilish, baholash va ular asosida asosli xulosalar chiqarish qobiliyatidir. Mazkur ko'nikma shaxsning hayotiy faoliyatida, xususan, muammolarni hal qilish va muhim qarorlar qabul qilish jarayonida muhim o'rin tutadi.

Maktabgacha yosh davri tanqidiy fikrlashning dastlabki asoslari shakllanadigan muhim davr hisoblanadi. 3–7 yoshli bolalarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda mos metod va yondashuvlardan foydalanish orqali ularda mustaqil fikrlashni rivojlantirish mumkin. Shu bilan birga, ijodiy fikrlash — yangi va o'ziga xos g'oyalarni ilgari surish hamda muammolarga noodatiy yechim topa olish qobiliyati sifatida alohida ahamiyatga ega.

Bolalarni tanqidiy va ijodiy fikrlashga yo'naltirishda savol-javob metodlari muhim o'rin tutadi. Xususan, “Nima uchun?”, “Qanday qilib?”, “Agar shunday bo'lsa nima bo'ladi?” kabi ochiq savollar bolalarni mustaqil fikrlashga undaydi. Bunday yondashuv orqali tarbiyachi bolalarda muammoli vaziyatlarni tahlil qilish va mustaqil yechim topish ko'nikmalarini shakllantiradi. Shunday qilib, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida qulay pedagogik muhit yaratish, samarali metodlardan foydalanish hamda bolalarning yosh xususiyatlarini inobatga olish orqali ularning tanqidiy va ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish muhim ilmiy-pedagogik vazifa hisoblanadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Maktabgacha ta'lim tizimida bolalarning ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish masalasi ko'plab mahalliy va xorijiy olimlar tomonidan tadqiq etilgan. Zamonaviy pedagogik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, erta yosh davrida shakllangan fikrlash ko'nikmalari bolaning keyingi ta'lim jarayonidagi muvaffaqiyatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Xorijiy olimlardan R.Tomlinson o'z tadqiqotlarida maktabgacha yoshda tanqidiy fikrlashni rivojlantirish o'yin, muammoli vaziyatlar va interfaol metodlar orqali samarali amalga oshirilishini ta'kidlaydi. Uning fikricha, bolalar faol ishtirok etadigan ta'lim jarayoni ularning tahlil qilish va xulosa chiqarish qobiliyatlarini shakllantiradi. Shuningdek, Singapur ta'lim tizimi tajribasi ham ilmiy adabiyotlarda keng yoritilgan bo'lib, unda bolaga yo'naltirilgan yondashuv, integrativ ta'lim va faol o'qitish metodlari asosiy o'rin egallaydi. Abdullayeva Singapur maktabgacha ta'lim modelining moslashtirilgan variantini tahlil qilib, unda bolalarning kompetensiyalarini rivojlantirish, tajribaga asoslangan o'qitish va mustaqil fikrlashni shakllantirish ustuvor yo'nalish ekanligini qayd etadi.

Mahalliy tadqiqotchilardan Karimova maktabgacha yoshdagi bolalarda tanqidiy fikrlashni shakllantirishda interaktiv metodlarning ahamiyatini asoslab bergan. Unga ko'ra, ochiq savollar, kichik guruhlarda ishlash va muammoli vaziyatlar yaratish bolalarning mantiqiy fikrlashini rivojlantirishda samarali hisoblanadi. Murodova esa bolalarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirish usullarini o'rganib, konstruktorlar bilan ishlash, rolli o'yinlar va tajriba faoliyatlari orqali bolalarda sabab-oqibat bog'liqliklarini anglash ko'nikmalari shakllanishini ta'kidlaydi. Shu bilan birga, Haydarova tadqiqotlarida oilaning bolalar ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishdagi o'rni muhim omil sifatida ko'rsatilgan.

Yuqoridagi ilmiy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, maktabgacha ta'limda bolalarning ijodiy va tanqidiy fikrlashini rivojlantirish kompleks yondashuvni talab etadi. Bunda o'yin texnologiyalari, interfaol metodlar, integrativ dasturlar va pedagog hamda ota-onalar hamkorligi muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur tadqiqotda maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodiy va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga oid Singapur ta'lim tizimi tajribasini o'rganish va tahlil qilish maqsadida bir qator ilmiy metodlardan foydalanildi.

Tadqiqot jarayonida quyidagi metodlar qo'llanildi:

Nazariy tahlil metodi – mavzuga oid mahalliy va xorijiy ilmiy adabiyotlar, maqolalar, o'quv dasturlari va metodik manbalarni o'rganish hamda ularni tizimli tahlil qilish orqali muammoning nazariy asoslari yoritildi.

Taqqoslash (komparativ) metodi – Singapur maktabgacha ta'lim tizimi tajribasi bilan milliy ta'lim tizimidagi yondashuvlar qiyosiy tahlil qilindi.

Kuzatish metodi – maktabgacha ta'lim jarayonida bolalarning o'yin, muloqot va o'quv faoliyatidagi ishtiroki kuzatilib, ularning fikrlash jarayonidagi o'zgarishlar tahlil qilindi.

Tajriba-sinov metodi – bolalarning ijodiy va tanqidiy fikrlashini rivojlantirishga qaratilgan interfaol metodlar (ochiq savollar, rolli o'yinlar, muammoli vaziyatlar) amaliyotda qo'llanildi va ularning samaradorligi baholandi.

Tahlil va umumlashtirish metodi – olingan natijalar tizimlashtirilib, ilmiy xulosalar shakllantirildi.

Tadqiqot davomida bolalarning yosh xususiyatlari, individual qobiliyatlari hamda ta'lim muhiti inobatga olindi. Qo'llanilgan metodlar orqali maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodiy va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishning samarali yo'llari aniqlandi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Tadqiqot jarayonida maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodiy va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan pedagogik yondashuvlar hamda Singapur ta'lim tizimi tajribasi

tahlil qilindi. O'tkazilgan kuzatishlar va amaliy mashg'ulotlar natijalari shuni ko'rsatdiki, bolalarga yo'naltirilgan, interfaol va o'yin asosidagi metodlardan foydalanish ularning fikrlash faolligini sezilarli darajada oshiradi.

Xususan, ochiq savollar ("Nima uchun?", "Qanday qilib?", "Agar shunday bo'lsa nima bo'ladi?") asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar bolalarda mustaqil fikr bildirish, tahlil qilish va xulosa chiqarish ko'nikmalarini shakllantirishda samarali ekanligi aniqlandi. Bunday yondashuv bolalarning nafaqat nutq rivojiga, balki mantiqiy va tanqidiy tafakkurining rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatdi.

Tajriba jarayonida qo'llanilgan syujetli-rolli o'yinlar ("Do'kon-do'kon", "Doktor-doktor", "Mehmon-mehmon") bolalarda ijodiy fikrlashni rivojlantirishda muhim vosita bo'lib xizmat qildi. Ushbu o'yinlar orqali bolalar turli ijtimoiy rollarni o'zlashtirib, muammoli vaziyatlarda mustaqil qaror qabul qilishga harakat qildilar. Natijada ularda tasavvur doirasi kengaydi, yangi g'oyalar ishlab chiqish qobiliyati shakllandi. Shuningdek, konstruktorlar bilan ishlash, oddiy tajribalar o'tkazish va kichik guruhlarda faoliyat olib borish bolalarda sabab-oqibat bog'liqliklarini tushunish, kuzatuvchanlik va tahliliy fikrlashni rivojlantirishga xizmat qildi. Ayniqsa, tajriba asosidagi faoliyatlar bolalarning atrof-muhitni anglashiga va bilimlarni amaliy qo'llashiga imkon yaratdi. Singapur ta'lim tizimi tajribasiga asoslangan holda olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki, mazkur tizimda ta'lim jarayoni integrativ va bolaga yo'naltirilgan tarzda tashkil etilgan bo'lib, bunda bolalarning erkin fikrlashi, mustaqil o'rganishi va ijodiy faoliyati ustuvor hisoblanadi. San'at, musiqa, drama va harakat faoliyatlarining o'quv jarayoniga integratsiya qilinishi bolalarning har tomonlama rivojlanishiga xizmat qiladi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ijodiy va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish uchun quyidagi pedagogik shart-sharoitlar muhim ahamiyat kasb etadi:

- bolaga yo'naltirilgan ta'lim muhitini yaratish;
- interfaol va innovatsion metodlardan samarali foydalanish;
- o'yin va tajriba faoliyatlarini tizimli tashkil etish;
- pedagog va ota-onalar hamkorligini kuchaytirish.

Tadqiqot natijalari ilmiy adabiyotlarda keltirilgan xulosalar bilan mos keladi va ularni amaliy jihatdan tasdiqlaydi. Xususan, interfaol metodlar, o'yin texnologiyalari hamda ochiq savollar orqali o'qitish bolalarning fikrlash jarayonini faollashtirishi ilmiy asoslanganligi yana bir bor o'z isbotini topdi. Olib borilgan tadqiqot natijalari maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodiy va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishda zamonaviy pedagogik yondashuvlar, xususan, Singapur tajribasiga asoslangan metodlar yuqori samaradorlikka ega ekanligini ko'rsatdi.

XULOSA

Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodiy va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish zamonaviy ta'lim tizimining muhim ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, erta yosh davrida bolalarning fikrlash faoliyati jadal rivojlanishini inobatga olgan holda, ta'lim jarayonini to'g'ri tashkil etish katta ahamiyatga ega. Singapur ta'lim tizimi tajribasi asosida olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki, bolaga yo'naltirilgan, integrativ va interfaol yondashuvlar bolalarning mustaqil fikrlashi, muammolarni hal qilish qobiliyati hamda ijodiy salohiyatini rivojlantirishda samarali hisoblanadi. Xususan, o'yin texnologiyalari, ochiq savollar, muammoli vaziyatlar, rolli o'yinlar va tajriba faoliyatlari bolalarda tanqidiy va ijodiy fikrlashni shakllantirishda muhim vosita sifatida xizmat qiladi.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida yaratilgan qulay pedagogik muhit, tarbiyachilarning kasbiy mahorati va ota-onalar bilan samarali hamkorlik bolalarning har tomonlama rivojlanishida muhim omil hisoblanadi. Shu bilan birga, bolalarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olish ham ta'lim

samaradorligini oshiradi. Maktabgacha ta'lim jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish, xorijiy ilg'or tajribalarni, xususan, Singapur ta'lim modelini moslashtirish orqali bolalarda ijodiy va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini samarali rivojlantirish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Abdullayeva F.X. Singapur ta'lim dasturining maktabgacha ta'lim tashkilotlariga moslashtirilgan modeli // *Universal Science Research Journal*. – 2025. – 3-son (maxsus son). – B. 173–174.
2. Haydarova M. Proceedings of International Conference on Educational Discoveries and Humanities // *International Conference Materials*. – Plano, Texas (USA), 2023. – ISSN: 2835-3196.
3. Karimova U.K. Maktabgacha yoshdagi bolalarda tanqidiy fikrlashni shakllantirish: zamonaviy pedagogik yondashuvlar va interaktiv metodlar // *Nordic University*. – 2024. – DOI: 10.5281/zenodo.15245745.
4. Murodova N. Maktabgacha yoshdagi bolalarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning usullari // *Ta'lim va rivojlanish tahlili onlayn ilmiy jurnali*. – 2024. – 4-jild, 10-son. – ISSN: 2181-2624.
5. Tomlinson R. *Critical Thinking in Early Childhood: International Perspectives*. – Cambridge: Cambridge University Press, 2022. – (monografiya).
6. G'afforova X.Y., Rahimova X. Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda oilaning o'rni va ahamiyati // *Educational Research in Universal Sciences*. – 2023. – 2-jild, maxsus son 9. – ISSN: 2181-3515.